

Institutionen för svenska språket

Presensparticip och aspekt i svenskan
Jacqueline Kellgren

Kandidatuppsats
Svenska språket, fördjupningskurs
Specialarbete, 15 hp
Ht 14

Handledare:
Kristian Blensenius &
Benjamin Lyngfelt

Sammandrag

För att uttrycka progressiv aspekt i svenskan kan vi ta hjälp av bl.a. *hålla på*-konstruktionen och pseudosamordningen *sitta/stå/ligga* + *V*. För att uttrycka samtidighet kan vi ta hjälp av ett adverb. Något som inte så ofta tas upp i litteraturen är om presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt.

Syftet med den här uppsatsen är just att undersöka om satsinitialt presensparticip, dels uttrycker imperfektiv aspekt, dels om presensparticipet uttrycker samtidighet med det finita verbet och i så fall hur. Om verbens aktionsart eller komplement spelar någon roll för aspekten undersöks också.

Exemplen i undersökningen är hämtade ur *Korp* i *Språkbanken*, men egna exempel tas också upp. Presensparticipen och satsernas finita verb undersöks med avseende på aktionsart för att se om aktionsarten påverkar aspekten eller samtidigheten.

Resultatet visar att presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt. Samtidighet mellan presensparticipet och det finita verbet förekommer också, men i några fall, beroende på verbens aktionsart och komplement, får vi successiva aktioner.

Nyckelord: Presensparticip, aspekt, aktionsart, verb

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Disposition	6
1.3 Metod och material	6
2. Tempus, aspekt och aktionsart	9
3. Tidigare undersökning av presensparticipet	13
4. Presensparticipet och imperfektiv aspekt	20
4.1 Presensparticip som oavgränsad aktionsart och...	20
4.1.1 det finita verbet som oavgränsad aktionsart.....	20
4.1.2 det finita verbet som avgränsad aktionsart.....	22
4.1.3 det finita verbet som punkthändelse.....	23
4.1.4 det finita verbet som tillstånd.....	23
4.1.5 det finita verbet som iterativ aktionsart.....	25
4.2 Presensparticip som avgränsad aktionsart och...	26
4.2.1 det finita verbet som oavgränsad aktionsart.....	26
4.2.2 det finita verbet som avgränsad aktionsart.....	26
4.2.3 det med finit verbet som punkthändelse.....	27
4.2.4 det finita verbet som tillstånd.....	28
4.2.5 det finita verbet med iterativ aktionsart.....	29
4.3 Presensparticip som punkthändelse och...	30
4.3.1 det finit verbet som oavgränsad aktionsart.....	30
4.3.2 det finita verbet som avgränsad aktionsart.....	31
4.3.3 det finita verbet som punkthändelse.....	32
4.3.4 det finita verbet som tillstånd.....	32
4.3.5 det finita verbet som iterativ aktionsart.....	33
4.4 Presensparticip som tillstånd och...	34
4.4.1 det finita verbet som oavgränsad aktionsart.....	34
4.4.2 det finita verbet som avgränsad aktionsart.....	34
4.4.3 det finita verbet som punkthändelse.....	35
4.4.4 det finita verbet som tillstånd.....	36
4.4.5 det finita verbet som iterativ aktionsart.....	36
4.5 Presensparticip som iterativ aktionsart och...	37
4.5.1 det finita verbet som oavgränsad aktionsart.....	37
4.5.2 det finita verbet som avgränsad aktionsart.....	38
4.5.3 det finita verbet som punkthändelse aktionsart.....	39
4.5.4 det finita verbet som tillstånd aktionsart.....	40
4.5.5 det finita verbet som iterativ aktionsart.....	40
5. Sammanfattning med avslutande diskussion	42
Litteraturlista	45

1. Inledning

Aspekt är omdiskuterat, inte bara när det gäller definitionen av aspekt, utan också när det gäller aspektens tillhörighet till språk. När det gäller definitionen av aspekt används ofta olika termer, som *tempus*, *aspekt* eller *aktionsart*. Ibland används samma term för att definiera alla tre. När det gäller tillhörigheten till språk, kan vi ofta läsa att aspekt är ett grammatiskt drag i t.ex. romanska språk, men att svenskan inte har uttryck för att markera aspekt, med det menas morfologisk aspekt.

Tempus avser en så kallad kronologisk tid, ofta definierad som yttre tid. För att uttrycka tempus i svenskan använder vi oss av presens för nutid och framtid, och preteritum för dåtid. Tempus markeras i förhållande till talögonblicket, dvs. nutid. Inom varje aktion, eller händelse, finns även en så kallad inre tid, dvs. *aspekt*, som inte är i förhållande till den kronologiska tiden, alltså den yttre tiden.

Aspekt kan vara imperfektiv, vilket innebär att en pågående process fortgår utan att dess början eller slut är markerat t.ex. *läsa*. I franskan uttrycks imperfektiv- och perfektiv aspekt med *imparfait* och *passé composé/passé simple*, så kallad morfologisk aspekt. Sammanfaller de, uppstår ibland samtidighet. En händelse kan också markera en början, upprepning eller ett slut, genom att lägga till ett adverbial, t.ex. *börja*, som i *börja läsa*, *om*, som i *läste om*, eller *tre timmar*, som *på tre timmar*. Den senare markerar perfektiv aspekt. En aktion kan också markeras genom progressivitet, eller imperfektivitet. För att uttrycka progressivitet har svenska språket inte bara det finita verbet, utan också perifraser *hålla på att/och* + verb, och pseudosamordningen *stå, sitta, ligga, gå* + verb. Vi har alltså betydelsekategorin för att uttrycka aspekt. Det har också skrivits om att presensparticipet uttrycker progressivitet.

Aktionsart, eller lexikal aspekt, innebär att verbet uttrycker ett tillstånd som *vara*, en punkthändelse som *tappa*, en oavgränsad- eller avgränsad aktion/process, som *sova* eller *somna*. Iterativ aktionsart innebär att aktionen upprepas, som t.ex. *knacka/hamra*.

Svenskan sägs inte ha morfologisk aspekt, men vi har betydelsekategorin för att uttrycka aspekt, och då progressivitet. Men presensparticipet i initial ställning, hur förhåller det sig till imperfektiv aspekt och samtidighet? Participets och det finita verbets aktionsart har det någon betydelse för aspekten och samtidigheten?

1.1 Syfte

Presensparticip i allmänhet och presensparticipet i förhållande till progressivitet har det skrivits om. När det gäller progressivitet har vi i svenskan perfrasen *hålla på att/och* eller pseudosamordningen *sitta/stå/ligga* + verb men syftet i den här uppsatsen är dels att undersöka om presensparticipet i initial ställning uttrycker imperfektiv aspekt, och i så fall hur. Dels att undersöka om presensparticipet uttrycker samtidighet i förhållande till huvud verbet, och i så fall hur. Om aktionsarten, dvs. verbets inre tidsstruktur, spelar någon roll för aspekten, kommer också att undersökas.

1.2 Disposition

I nästa kapitel kan vi läsa om definitionen av begreppen *tempus*, *aspekt* och *aktionsart*. Därefter följer ett kapitel med tidigare undersökningar av presensparticipet och aspekt tillsammans med en problematisering, innan själva analysen av den egna undersökningen görs. I analysen har presensparticipet delats in i fem kapitel; oavgränsad-, avgränsad aktionsart, punkthändelse, tillstånd och iterativ aktionsart. Varje kapitel består i sin tur av fem kapitel, i vilka det finita verbet tilldelats de olika aktionsarterna. Avslutningsvis följer en sammanfattning med en avslutande diskussion.

1.3 Metod och material

Vi kommer att undersöka presensparticipet som verb, i initial ställning. För att avgöra huruvida en participform fungerar som verb, kommer vi dels att använda oss av Thuréns (2008) parafrastest, dvs. *s*-tillägget (se sid. 13), dels kommer vi att undersöka om det finita verbet fungerar med konstruktionen *hålla på att/och*.

Presensparticipet i initial ställning kan stå som nominalfras (1), adjektiv (2), verb (3), attributiv (4), men i den här uppsatsen kommer avgränsningen att gälla verb.

1. *Resterande* får du lista ut själv. (S)
2. *Glädjestrålande* slet hon upp kuvertet och tog ut ett brevark och läste. (R)
3. *Skrattande* säger hon att hon sysslar med återanvändning. (T)
4. *Skuttande* barn (eget exempel)

Vi kommer också undersöka om presensparticipet kan uttrycka imperfektiv aspekt och i så fall hur. Aspekt kan dels innebära att ett skeende pågår parallellt med en annan aktion eller process, under en längre eller kortare tid. Aspekt kan dels innebära att en händelse, eller hela satsen, pågår i förhållande till talögonblicket eller en annan tidpunkt. Men i den här uppsatsen undersöker vi enbart det första alternativet.

För den här undersökningen kommer vi att använda oss av verb med olika aktionsart för att se hur presensparticipet påverkas. För samtidigheten kommer vi också att undersöka om vi kan byta ut presensparticipet mot *samtidigt som*, *medan*, eller *när*.

Exemplen är hämtade ur *Korp* i *Språkbanken*. Närmare bestämt ur tidningsartiklar (T), blogg (B), sociala medier (S), romaner (R) och twitter (Tw) (Vidare i uppsatsen används förkortningarna). Därefter har ett urval av spetsställda presensparticip följt av verb gjorts, sedan har ytterligare en sökning gjorts, där spetsställda presensparticip följs av ett substantiv, eller två, och som vidare följs av ett verb. Litteraturen och artiklarna är daterade från och med andra hälften av 1900-talet fram till våra dagar. Några egna exempel tas också upp.

Egna exempel kan ha både för och nackdelar för det slutliga resultatet, men det är upp till läsaren att godta dem eller ej. Några exempel kan vara syntaktiskt eller stilistiskt tveksamma och markeras då med ett frågetecken (?) som placeras först i meningen. Andra exempel, som finns med för själva analysens skull, kan helt enkelt vara grammatiskt eller semantiskt felaktiga och markeras då med en asterisk (*), som även den placeras först i meningen.

I själva analysen kommer vi att dela in presensparticipet i fem olika aktionsarter; oavgränsad- avgränsad aktionsart, punkthändelse, tillstånd och iterativ aktionsart.

De fem olika aktionsarterna av presensparticipet kommer, var och en, att undersökas med det finita verbet, som även detta delas in i fem olika aktionsarter. Vi kommer alltså att ha tjugofem olika kombinationer. Verbfraser med eventuella komplement¹ kommer också att undersökas för att se om de påverkar aspekten och samtidigheten.

Jag går inte in på andra termer som används kring tempus och aspekt, utan håller mig till termer och definitioner enligt nedan.

---

¹ Med komplement avses fyllnadsbestämningar och de är nära knutna (dvs. valensbundna) till sitt huvudord. De kan antingen vara obligatoriska eller frivilliga (se vidare Malmgren, 1994:76).

2. Tempus, aspekt och aktionsart

Inledningsvis kan vi läsa att en och samma, eller flera termer används för *tempus*, *aspekt* och *aktionsart* och att de definieras olika.

Tempus är definierad som kronologisk tid, även kallad yttre tid, och är i förhållande till talögonblicket. För att uttrycka tempus har vi i svenskan två former, presens för nutid (a) och framtid (b) och preteritum för att uttrycka dåtid (c). Adverbialen kan också avlägsnas, eftersom tempuset i regel framgår av kontexten (Larsson & Lyngfelt, 2011:66).

- a. ”Jag gör det just nu.”
- b. ”Jag gör det i morgon”
- c. ”Jag gjorde det (igår)” (Larsson & Lyngfelt, 2011:66).

Svenskan kan också kombinera presens med preteritum tillsammans med ett eller ett flertal infinita verb, vilket gör att vi får sammansatta tempus t.ex. ”har/hade gjort”, ”ska/skulle göra” (Larsson & Lyngfelt 2011:70).

Innan vi går närmare in på *aspekt* är det bra att känna till verbets aktionsart. *Aktionsart*, innebär att ett verb uttrycker ett tillstånd (5), en punkthändelse (6), en oavgränsad process (7), eller en avgränsad process (8).

- 5. *Vara snål/sittande* i ett hörn
- 6. Han *svimmade*/Han *tappade* nycklarna på gatan
- 7. Hon *läser/går*
- 8. Hon *läste klart/ut* artikeln/Hon *gick in* i huset

Från det att vi har en oavgränsad aktion (*läste*) och genom att lägga till t.ex. en partikel som *ut* i *läste ut* artikeln (8), får vi en avgränsad aktion (se Larsson & Lyngfelt 2011:84). Ett adverbial som *in* kan också få en oavgränsad aktion som *gick* att bli avgränsad *gick in* i huset (8).

Blensenius lägger till att både objektet och subjektet påverkar den inre aspekten (2011:58). Han delar också upp verben i ytterligare några semantiska begrepp, vilket vi inte går in på här (Blensenius, 2013:177).

Vi ser också att tempuset spelar en roll för vilken aktionsart tempuset får, jämför *hon läser boken* (oavslutad aktion) och *hon läste boken i går* (avslutad aktion).

Tidsbetydelsen är också påverkad av aktionsarten, vilket betyder att perfektiva verb i presens får framtidstolkning och imperfektiva verb syftar på nuet i presens, eller framtid. Relationen mellan tempus, aspekt är inte helt okomplicerad, den beror delvis på vilken typ av aktion det rör sig om (Larsson & Lyngfelt, 2011:83, 85).

I exempel (9) visar det perfektiva verbet (*kastade*) i preteritum en avslutad aktion.

9. Skrikande kastade jag kakorna i komposthinken och bannade min Anna (B).

Nu till *aspekt*. Inom varje tempus, dvs. den yttre tiden, finns också en inre tid, aspekt, dvs. en tidsintervall inom vilken ett skeende eller aktion hävdas pågå. Tidsintervallet för skeendet kan antingen vara *imperfektivt* eller *perfektivt*.

Perfektiv aspekt innebär att händelsen avslutas med t.ex. ett objekt, adverbial, men händelsen kan också avslutas med hjälp av verbets tempus. *Perfektiv aspekt* sammanfaller ibland med svenskans preteritum, men inte alltid, därför måste den specifika kontexten tas hänsyn till (Blensenius, 2013:179). T.ex. Jag *läste* boken i går. Ibland sammanfaller den också med perfekt, jag *har läst* boken (Jfr. Larsson & Lyngfelt, 2011).

Imperfektiv aspekt innebär att händelsen pågår vid en viss tid. *Imperfektiv aspekt* kan bestå av ett enkelt verb, t.ex. *läsa*, och för att aktionen ska markeras avslutad kan vi t.ex. lägga till ett tidsadverbial *på tre timmar*.

För att ta ett exempel, *Gående började hon berätta*. Här markerar det finita verbet, tillsammans med ett adverbial, en början eller inkoativ aspekt *började berätta*, där *berättandet* startade samtidigt som *gående*, men *gåendet* kunde lika gärna ha börjat innan *berättande* startade. I vilket fall som helst så har vi samtidighet på grund av participets form.

Inom imperfektivitet har vi också progressivitet. Skillnaden mellan imperfekt och dess underkategori progressiv svajar lite, men det brukar vara så att progressiva aktioner måste vara dynamiska, alltså processer (men inte tillstånd).

10. Jag *håller på att/och läsa boken*

11. Jag *höll på* att ramla

12. Jag *satt och läste boken* när Kalle kom in i rummet.

13. Lisa gallskrek när dörren öppnades (Blensenius, 2011:63).

14. Lisa *satt och gallskrek* när dörren öppnades (Blensenius 2011:63).

15. Jag *höll på att läsa boken* när Kalle kom in i rummet.

För att uttrycka progressivitet i svenskan kan vi ofta läsa att perifraser *hålla på att/och* (10) används. Blensenius definierar progressivitet med ”...att fokus förläggs mitt i aktionen.” Men när det gäller progressivitet och *hålla på och* läggs också fokus på aktionens delmoment. Han skriver också att *hålla på och* är syntaktiskt sett intransitivt och kan bytas ut mot en enkel verbform och ändå uttrycka samma aspekt, medan *hålla på att* är transitivt (2013:198–199). Däremot kan, *höll på att* också uttrycka att något är nära att inträffa utan att aktionen påbörjas, också kallad *tendentiell* som i exempel (11) (Blensenius, 2013). Men den senare varianten gäller snarare i preteritum och med perfekтива verb som i exemplet ovan, eller t.ex. *höll på att somna*.

För att uttrycka progressiv aspekt används också pseudosamordningen *stå/sitta/ligga/gå + verb* (12). Blensenius påpekar också att imperfektiv markering kan vara nödvändig eftersom den enkla verbformen är aspektuellt vag i svenskan, och den används just för att göra skillnaden mellan en enskild aktion (13) och en pågående process (14). I exempel (13) gallskrek Lisa först när dörren öppnades (för att hon blev rädd). I exempel (14) *satt* Lisa redan och skrek när dörren öppnades. Här får vi alltså samtidighet. Genom att korsa imperfektiv aspekt (*höll på att läsa boken* eller *läste boken*) med perfektiv aspekt eller aktionsart (*kom in*) uppstår samtidighet (15), men i svenskan lägger vi också till adverbialiet *när*. Det är framför allt i huvud-och bisats, där skeendet inträffar samtidigt som det finns behov av att

uttrycka imperfektivitet (Blensenius, 2011:56 och 63, Larsson & Lyngfelt, 2011:83–85).

Den progressiva perifraser *hålla på* är en imperfektiverande konstruktion och ”verkar kunna kombineras med de flesta verbtyper”. Däremot har pseudosamrordningar som *sitta/stå/ligga* + verb, till skillnad från perifraser *hålla på* restriktioner när det gäller kombinationen med verb (Blensenius, 2011:61).

Imperfektivitet finns inte bara i den enkla verbformen, det finita verbet, t.ex. *läsa*, som tidigare nämnts, i perifraser *hålla på och/att* men och i pseudosamrordningarna *stå/sitta/ligga/gå* + verb, utan också i presensparticipet. När det gäller imperfektivitet, påpekar Blensenius i *En ny aspekt på svenska* (2007), att utöver den tidigare nämnda omskrivningen *höll på att/och* + verb och pseudosamrordningen *sitta/stå/ligga* + verb, har det knappast uppmärksammats att svenskan har en grammatikaliserad progressiv form i de progressiva participkonstruktionerna (2007:33).

Vad tidigare undersökningar nämner och skriver om presensparticipet och aspekt kommer vi att få läsa mer om i nästa kapitel.

3. Tidigare undersökning av presensparticipet

Presensparticipen omnämns i *Svenska Akademiens grammatik* (SAG), som "...avledning av verb och böjs och fungerar syntaktiskt i stor utsträckning som adjektiv. [...] Participet kan ha verbal eller adjektivisk betydelse. När participet har sin verbala betydelse kan denna restlöst förutses utifrån betydelsen hos det verb som är participets avledningsstam" (1999, Vol. II:582–583). I samma volym kan vi läsa att "[n]är betydelsen hos ett particip helt kan härledas ur betydelse hos verbet (avledningsstammen) enligt reglerna för participavledning sägs participet ha (helt) verbal betydelse" (1999, Vol. II:583).

Presensparticipet används ofta tillsammans med *bli* och *komma*, dvs. då presensparticipet står som verb och bundet predikativ. *Bli* och *komma* står då framför allt som hjälpverb. SAG skriver också att "Vid *komma* är presensparticipet vanligen avlett av ett intransitivt rörelseverb som anger en oavgränsad aktion. Vid *bli* är presensparticipet avlett av ett intransitivt verb som anger befintlighet och oavgränsad aktion, dvs. ett tillstånd inträder och detta tillstånd pågår därefter. Denna konstruktion markerar därför varaktighetsadverbial, t.ex. "bli sittande i tre timmar" (SAG, 1999, Vol. II: 618–619). Låt oss se hur detta kan appliceras.

16. Seglande *kommer* den mot oss... (B)

17. Blundande *kom* han ut ur en tunnel, kikade upp försiktigt och såg att solen sken. (R)

18. Jublande *kommer* jag snart att krossa snövallarna för att ta dig i mina armar. (R)

I (17 och 18) har vi oavgränsade aktioner, men varken *blunda* och *jubl* är rörelseverb, utan snarare ett tillstånd som inträder. Det bör noteras att verbet *komma* är ett hjälpverb. När det gäller exempel (16) har vi däremot ett rörelseverb *segla*. Ovanstående exempel visar hur det förhåller sig när participet är topikaliserat dvs. initialt.

Något samband mellan aspekt, eller aktionsart och progressivitet hos presensparticipet görs inte i SAG, vilket Blensenius påpekar i *En ny aspekt på*

svenska, om progressiva participkonstruktioner (2007). Han skriver att progressiva participkonstruktioner knappast har identifierats som kategori i svensk grammatisk litteratur (2007:33). Han visar hur man kan utöka redan etablerat progressivt mönster med fler verbtyper. I samma uppsats skriver han om tre progressiva participkonstruktioner, dels rikttnings- och befintlighetsbetecknande participkonstruktioner som *komma* och *bli*, dels additiva participkonstruktioner. Den additiva visar hur två aktioner sker samtidigt, men det är inte huvudsyftet med uppsatsen. Han lägger till ytterligare en, ”Falska” progressiva participkonstruktioner.

19. Mamma ler triumferande [...] (P) (Blensenius, 2007:27)

20. Han kom levande ur sju års äktenskap. (Blensenius, 2007:28)

Han menar att de ”Falska” progressiva participkonstruktionerna inte är progressiva, utan de fungerar snarare adverbliellt, där participet anger själva egenskapen i verbets aktion (19) eller predikativt, där verbet indikerar en rörelse (20) (2007:27). Men vi kan konstatera att både adverbet och det finita verbet fungerar samtidigt, vilket medför att de borde bli imperfektivt eller progressivt, eftersom presensparticipet tillhör denna form.

I *SAG:s behandling av presensparticipfrasen* skriver Inger Ruin om presensparticipformen *-ande/-ende* och dess motsvarighet till engelskans *-ing*-form, där hon visar att presensparticipet *-ande/-ende* motsvarande *ing*-formen i engelska är sällsynt (2000:240).

Thurén (2005 och 2008) presenterar presensparticipet i svenskan. Hon visar att det som skiljer presensparticip som verb från presensparticipet som adjektiv är dels den syntaktiska strukturen, dels att den verbala formen kan ha ett *s*-tillägg, t.ex. *springandes* vilket inte fungerar med adjektivet. Författaren skriver också att *s*-formen är vanligast i satsförkortningar (2005:7). Vidare tar hon också upp aspektuella skillnader mellan verb och adjektiv (2008).

När det gäller *s*-tillägget menar SAG att formen är vanlig i talspråk och ledigt skriftspråk och förekommer framför allt ”när presensparticipet står som huvudord i fritt predikativ, dels när det är huvudord i bundet predikativ till *komma*” (1999, Vol.

II:614). Blensenius tillägger att utifrån den undersökning han själv gjort, är *s*-formen ”acceptabel om konstruktionen är en progressiv participkonstruktion, åtminstone i de fall participet följer på verbet” (2007:30).

För att urskilja participet som verb från adjektiv, kan vi följa Thuréns exempel, dvs. lägga till ett *-s* (21 och 22), vilket inte ger någon betydelskillnad, men ett efterställt objekt fungerar också med verb (21 och 22). Däremot fungerar det mindre bra och det blir ogrammatiskt att använda objekt med adjektiv- (23) eller med nominalfraser (24).

21. Gungandes såg vi solen gå ner i havet... (B)

22. Muttrandes letade jag lite mer och till slut hittade jag dem... (B)

23. *Välluktande(s) drog eller grågrönt gräs. (T)

24. *Resterande(s) får du lista ut själv. (S)

När det gäller additiva participkonstruktioner skriver Blensenius att participet och verbet beskriver två oberoende aktioner till skillnad från participkonstruktioner när det gäller riktning och befintlighet. Han skriver också följande: Var för sig ”är [verbet och participet] ospecificerade med avseende på aspekt men att de i förening tilldelas ett progressivt drag av konstruktionen.” (2007:24 och 26)

(Exemplen från Blensenius 2007:24)

a. Hon gick skrikande fram till fotografierna.

b. Hon gick fram till fotografierna.

c. *Hon skrek fram till fotografierna

Blensenius menar också att det är verbet som tar bestämningarna och inte participet, eftersom participet kan tas bort, men inte verbet och att det inte fungerar att flytta fram konstruktionen particip + bestämning (2007: 24).

(Exemplen från Blensenius 2007:24)

a. *Skrikande fram till fotografierna gick hon.

I stället för:

b. Hon [...] gick skrikande fram tillfotografierna [...] (G)

Men däremot kan participet topikaliseras utan bestämmningar i additiva participkonstruktioner, som i följande exempel:

c. Skrikande gick hon fram till fotografierna. (Blensenius, 2007:24)

Men hur är det med nästa exempel (25)? Här har vi topikaliserat presensparticip med bestämning.

25. Springande ut ur rummet sjöng han nationalsången (eget exempel)

Blensenius skriver också att de flesta verb verkar fungera i de additiva participkonstruktionerna, men även de transitiva verben, som rörelse *springa*, position *sitta* och kommunikationsbetydelse *skratta* (2007:23).

Men hur är det med verben *titta/se* (26 och 27), *lyssna/höra* (28 och 29), *tala/prata* (30 och 31) och *tiga* (32), som också har kommunikationsbetydelse?

26. *Tittande* på trädet, åt hon ett äpple/*ätande* ett äpple tittade hon på trädet

27. *?Seende* gick hon genom huset/*gående* genom huset såg hon...

28. *Lyssnande* på musiken dansade hon runt bordet/*dansande* runt bordet lyssnade hon på musiken.

29. *?Hörande* fåglarna matade hon änderna/*matande* änderna hörde hon fåglarna.

30. *Talande* till åhörarna gav hon dem instruktioner (egna exempel)

31. *Frågande* såg jag på honom. (R)

32. *Tigande* följde Kahn Annikas föreläsning. (R)

Sammanfattningsvis menar Blensenius att additiva participkonstruktioner inte är adverbiala, utan konjunktionell eller additiv (2007:26).

Blensenius fortsätter med förklaringen att genom att "transitivra" participet i additiva participkonstruktioner, där ett objektslikande adverbial läggs till, markeras aktionen som progressiv. Han ger följande exempel: "bära ett handfat" och "bära på ett handfat". Den senare är progressiv (Blensenius, 2007:25). Han förklarar också att

när det gäller additiva presensparticip, kan presensparticipet + bestämning inte topikaliseras, vilket fungerade i nedanstående exempel (33–35).

33. Leende av stolthet lade han tillbaka instrumenten i byxfickan. (R)

34. Snubblande intill honom kom Loulou ut i köket. (R)

35. Sittande i reaktorn tänkte jag: Inget mänskligt skall vara mig främmande.
(Tw)

I ovanstående exempel ser vi samma fenomen, men presensparticipet följt av en preposition *av* (33), *intill* (34), *i* (35). Participet befinner sig samtidigt som det finita verbet *lade tillbaka* (33) vilket är ett perfektivt verb. *Kom* (34) är imperfektivt, men tillsammans med partikeln *ut*, och det efterföljande adverbialet *i köket* (34) blir aktionsarten perfektiv. Däremot är verbet *tänkte* (35) i preteritum imperfektivt. I samtliga fall, oberoende av det finita verbets aktionsart, sker aktionerna i både presensparticipet och i det finita verbet samtidigt. Vi kan också lägga märket till att nedanstående exempel är verbala, men de följs inte av något objekt.

SAG nämner att ”Participfrasen har ett particip som huvudord. Huvudordet saknar ofta bestämning och utgör då ensamt hela participfrasen... Som bestämningar till participet kan participfraser innehålla olika slags adverbial samt objekt och predikativ. Objekt och predikativ förekommer företrädesvis när huvudordet har verbal betydelse” (1999, Vol. III:618). Men Ruin visar i sin undersökning, att av 101 exempel fann hon bara ett exempel där verbet i participfrasen är ett transitivt verb, med utsatt objekt. Hon kritiserar just *Svenska Akademiens grammatiks* behandling av presensparticipfrasen bl. a ger de exempel på presensparticipet + objekt och Ruin menar att presensparticip + objekt inte är vanliga nu för tiden. Det är ålderdomligt och begränsat i användningen (2000: 240–242).

En förutsättning för att undersöka presensparticipets aspekt, och att det handlar om pågående process, är att undersöka det finita verbets aspekt (36), om vi kan lägga till en parafra, som *höll på att/och* (37).

36. Rasande beskriver Fraser i sin dagbok... (T)

37. *Håller på och* beskriver

Men Blensenius skriver i *Språktidningen* att t.ex. *säga* + anföring (verbet *säga* är en punkthändelse, förutsatt att anföringen inte är lång), som följs av perifrassen *höll på att* kan tolkas som att det inte blev sagt, *höll på att säga*. Vi får alltså tendentiell aspekt (se *Språktidningen*, 2013:28–31). Däremot fungerar sägesverbet *säga* i presens (39 och 40) men inte i preteritum (41), eftersom *säga* är ett perfektivt verb, däremot fungerar det med *höll på och* (42). Vi ser att verben *tala* och *prata* som är imperfektiva fungerar med sägesverbet *tala om* (43), (men även *prata om*) i preteritum.

- 38. Skrattande säger han att en del är sig likt... (T)
- 39. Skrattande *håller han på och säger* att en del är sig likt...
- 40. Skrattande *håller han på att säga* att en del är sig likt...
- 41. Skrattande *höll han på att säga* att en del är sig likt...
- 42. Skrattande *höll han på och säga* att en del är sig likt...
- 43. Skrattande *höll han på att/och tala om* att en del är sig likt...

Avslutningsvis, för att visa samtidighet kan exempel (44) formuleras om genom att lägga till *medan* (45) eller *samtidigt som* (46).

- 44. Snyftande föll hon omkull på marken men männen rörde henne inte. (R)
- 45. *Medan* hon snyftade föll hon omkull på marken, men männen rörde henne inte.
- 46. *Samtidigt som* hon snyftade föll hon omkull på marken men männen rörde henne inte.

Både Thurén, Ruin och SAG tar upp presensparticipet och syntaktiska skillnader, Blensenius skriver dessutom om progressiva participkonstruktioner i *En ny aspekt på svenska* (2007), där han delar in konstruktionerna i tre kategorier, riktning, befintlighet, men också ”Falska” progressiva participkonstruktioner. Han tar också upp additiva participkonstruktioner, och det är framför allt de två senare vi kommer att titta på i den här uppsatsen, men i en annan konstruktion än de Blensenius

behandlar i sin uppsats, eftersom vi koncentrerar oss på presensparticipet i initial ställning.

I nästa kapitel tar vi upp presensparticipet och det finita verbets olika aktionsarter för att undersöka imperfektiviteten hos ett topikaliserat presensparticip och om det finita verbet påverkas av den aktionsart som de tilldelas. Vi undersöker också om aktionsarten påverkar samtidigheten.

4. Presensparticipet och imperfektiv aspekt

I ett tidigare kapitel kunde vi läsa att presensparticipet kan uttrycka progressiv aspekt. Nedan följer presensparticipet i fem olika aktionsarter; oavgränsad-, avgränsad aktionsart, punkthändelse, tillstånd och iterativ aktionsart. De fem aktionsarterna av presensparticipet beskrivs också tillsammans med det finita verbet, som också det uttrycker de fem nämnda aktionsarterna.

Analysen begränsas till presensparticipet i initial ställning, dels för att se om det uttrycker imperfektiv aspekt när det tilldelats de fem olika aktionsarterna, dels för att se om det uttrycker samtidighet i förhållande till huvud verbet, och i så fall hur. Om aktionsarten, spelar någon roll för aspekten, kommer också att undersökas. Verbfraser med eventuella komplement kommer också att undersökas för att se om de påverkar aspekten och samtidigheten.

4.1 Presensparticip som oavgränsad aktionsart och...

4.1.1 *det finita verbet som oavgränsad aktionsart*

Låt oss se hur det ser ut när både presensparticipet och det finita verbet uttrycker oavgränsad aktionsart. Här följer några exempel.

47. Simmande hade han tagit sig därifrån sedan han ankrat båten för att hindra den från att driva ut i farleden. (R)
48. Seglande kommer den mot oss (eget exempel)

Verben *simma* och *segla* markerar oavgränsad aktionsart. Däremot anses *tagit sig därifrån* (47) vara avslutad när han en gång är borta, eller utom synhåll, vilket slutligen ger ett resultat som uttrycker *tillstånd*. *Kommer* (48) är enligt Blensenius (2007) en av tre progressiva participkonstruktioner i svenskan. I det här fallet gäller det riktningsbetecknande (de andra två är befintlighetsbetecknande och additiva),

där verbet *komma* följs av presensparticip och markerar oavgränsad aktionsart (Blensenius, 2007, se även SAG, 1999, Vol. II: 618–619).

I vårt exempel har vi omvänd ordföljd, dvs. presensparticipet hamnar före verbet *kommer* och riktningsbeteckningen i vårt fall är, *kommer mot oss*. Men vi bör tillägga att samma fenomen gäller även för (47), där riktningsbeteckningen är *tagit sig därifrån*, alltså motsatt riktning. I Blensenius exempel är det presensparticipet som markerar riktningen och i våra exempel är det de finita verben med ett adverbial som komplement som markerar riktning. Participen däremot tar inga komplement.

Presensparticipen *simmande* (47) och *seglande* (48) markerar imperfektiv aspekt och det ser vi inte bara genom att ersätta verben i participfraserna med perifraser *höll på att/och*, *Han höll på att simma när han hade tagit sig därifrån* och med *Höll på att segla...*, vilket tyder på att vi har progressiv aspekt, och alltså imperfektiv aspekt. Perifraser fungerar däremot mindre bra tillsammans med det finita verbet *tagit sig därifrån* (47) och inte tillsammans med verbet *komma* (48), *De höll på att komma mot oss när de seglade (*Kommande mot oss...)*. Däremot påpekar Blensenius att riktningsbetecknande progressiva participkonstruktioner är att föredra. (2007: 32), vilket inte stämmer i vårt exempel.

Vi ser också att vi har med imperfektiv aspekt att göra genom att presensparticipet i både (47 och 48), inte bara pågick under en viss tid, utan också samtidigt som processen i de båda finita verben. I exempel (48) kan vi lägga till *samtidigt som* eller *medan*, t.ex. *Medan/samtidigt som de seglade kom den mot oss*. Däremot fungerar det mindre bra i (47) *Medan/samtidigt som han simmade hade han tagit sig därifrån*. I det senare exemplet fungerar det bättre med *när*. (SAG, 4:596)

I *Tid och tidsbegrepp i den svenska grammatiktraditionen* (2011) menar Blensenius att med imperfektivitet vill man ”helt enkelt precisera om det ena skeendet inträffar efter eller samtidigt med det andra skeendet...” (2011:56).

4.1.2 *det finita verbet som avgränsad aktionsart*

Iterativa punkthändelser (49 och 51) kan pågå en längre tid och kan då ses som oavgränsade, liksom exempel (50). De är oavgränsade om de inte avslutas med hjälp av t.ex. ett adverbial. Däremot uttrycker de finita verben i (49, 50 och 51) avgränsad aktionsart, eftersom processerna avslutas när *solen är nere*, när *jag vänt mig om* och när *hon är stående*.

49. Gungandes såg vi solen gå ner i havet... (B)

50. Skrattande vänder jag om och åker upp med hissen till min egen lägenhet...(B)

51. Skakande tar hon sig upp till stående, fortfarande äcklad av hunden. (R)

Samtliga processer i presensparticip (49, 50 och 51) uttrycker imperfektiv aspekt, eftersom de pågår en längre tid och samtidigt som en aktion sammanfaller med processen. Att det uttrycker imperfektiv aspekt ser vi genom att verben i participfraserna kan ersättas med perifraser *höll på att/och*, eller pseudosamordningen *satt/stod/låg* som uttrycker progressivitet, t.ex. *Jag håller på att skratta när jag vänder om... Vi satt och gungade när vi såg solen gå ner i havet*. Vi ser att participfrasen ersätter den progressiva perifraser och kan jämföras med engelskans *-ing* form.

Presensparticipet markerar samtidighet med det finita verbet, vilket också tyder på att hela satsen uttrycker imperfektiv. Samtidigheten pågår från det att processerna i de finita verben börjar tills det att de avslutas. Vi vet ju inte hur länge händelserna i participfraserna pågår eftersom de också kan ha börjat innan och fortsatt efter processerna i de finita verben. Vi skulle kunna byta ut participfrasen mot adverbialet *samtidigt som/medan*. *Samtidigt som hon skakade tog hon sig upp till stående...*

Skulle vi ta bort presensparticipet och i stället använda ett finit verb får vi t.ex. *Jag skrattade och vände mig om...* Här får vi två successiva processer.

I ovanstående exempel tar presensparticipen inga komplement, däremot tar de finita verben adverbial som komplement. I (49) kan vi också lägga märket till *s-*tillägget som förekommer när presensparticipet står som verb.

4.1.3 *det finita verbet som punkthändelse*

I nästa exempel uttrycker *springa* en oavgränsad aktionsart och *tappa* en punkthändelse.

52. Springande tappade han sin nyckel. (eget exempel)

Presensparticipet *springande*, som i det här fallet, inte tar några komplement, markerar imperfektiv aspekt, eftersom *springandet* pågår under en kortare eller längre tid och under tiden aktionen i det finita verbet inträffar. Det finita verbet *tappa* tar objektet *sin nyckel* som komplement.

För att visa att presensparticipet är imperfektivt skulle vi kunna byta ut presensparticipet mot den progressiva perifraseren *Han höll på att springa när han tappade sin nyckel*. Imperfektiv aspekt visar sig också genom samtidigheten med det finita verbet, där samtidigheten sker i det ögonblick som han *tappade nyckeln*. *Springandet* kan lika gärna ha påbörjats innan, och ha pågått efter, det att han *tappade nyckeln*. Presensparticipet räcker för att markera samtidighet med det finita verbet, men vi skulle också kunna lägga till *samtidigt som* eller *medan* men eftersom vi har två olika aktionsarter fungerar det mindre bra. Däremot fungerar det bättre med *när* för att markera att en händelse eller process pågår (oavgränsad aktionsart) och en aktion inträffar (avgränsad aktionsart) under processens gång, alltså samtidigt.

Exemplen visar vilka processer som varar längst. Vi ser att det är *springandet* som pågår längst, (imperfektivt) och *tappa* är en aktion som infaller mitt under *springandet*, alltså kortare tid (perfektivt). Jfr. **höll på att tappa nyckeln när jag sprang*, **När jag höll på att tappa nyckeln sprang jag*. *Höll på att* tillsammans med ett perfektivt verb ger tendentiell aspekt.

4.1.4 *det finita verbet som tillstånd*

I nästa exempel visar verbet som står i presensparticip oavgränsad aktionsart, medan det finita verbet markerar ett tillstånd.

53. Skrikande låg jag där på stranden medan folk stod och stirrade (eget exempel).

54. Badande och solande tillbringade de hela semestern i Spanien. (eget exempel)

Presensparticipen *skrikande* (53) och *badande* och *solande* (54) uttrycker imperfektiv aspekt. Vi vet inte hur länge *skrikandet*, *badandet* och *solandet* pågår, eftersom tiden inte avbryts med hjälp av ett adverbial. Samma sak gäller för tillstånden *låg* (53) och *tillbringade* (54), som också pågår en längre tid. Till skillnad från den oavgränsade aktionsarten som presensparticipet uttrycker, är tillstånden inte dynamiska, utan statiska. Resultatet av en aktion kan ses som tillstånd och detta tillstånd kan ses som pågående. Hur vi ser att participfraserna uttrycker imperfektiv aspekt, är att vi kan ersätta verben i participfrasen i (53) med perifraser *höll på att/och*, men däremot fungerar perifraser mindre bra med verben i exempel (54), *Jag höll på att/och bada och sola när jag tillbringade hela semestern i Spanien*. Verben är inte heller progressiva, utan enbart imperfektiva, därför fungerar de ändå i form av en participfras.

Participen tar inga komplement, däremot tar de finita verben ett adverbial t.ex. *låg där på stranden* (53) och ett objekt *tillbringade hela semestern* (54) som komplement.

Imperfektiv aspekt visar vi också genom att processerna i participfraserna pågår samtidigt som tillstånden i de finita verben. För att markera samtidighet skulle vi kunna byta ut presensparticipet mot ett adverbial som placeras initialt, t.ex. *samtidigt som/medan/när*, men då måste processerna i de finita verben och processerna i presensparticipen byta plats. *Samtidigt som/medan jag låg där, skrek jag* eller *samtidigt som/medan de tillbringade hela semestern (hela semester tillbringades) i Spanien, badade och solade de*.

Här ser vi att tillstånden pågår längre än vad processerna i de imperfektiva verben. Samtidigheten pågår så länge processerna i participfraserna pågår, dvs. *skrikandet, badandet och solandet*.

4.1.5 *det finita verbet som iterativ aktionsart*

Verbet *marchera* markerar oavgränsad aktionsart och i kombination med presensparticipet uttrycker *marcherande* imperfektiv aspekt, eller progressiv aspekt, vilket även den finita verbfrasen gör. Däremot uttrycker den senare iterativ aktionsart.

55. *Marcherande i takt trummade han med fingrarna.* (eget exempel)

I exemplen (49 och 51) har vi också oavgränsade aktionsarter, men som också kan ses som iterativa, vilket också gäller det finita verbet *trummade* (55) i ovanstående exempel.

För att undersöka om *marcherande* uttrycker imperfektiv aspekt kan vi undersöka om verbet *marchera* går att kombinera med perifraser som *höll på att*. *Han höll på att marchera i takt när han trummade med fingrarna.*

Processerna i participet och i det finita verbet sker samtidigt och under lika lång tid. Vi ser också att participets komplement som här är ett adverbial, inte påverkar tiden, vilket inte heller det finita verbet gör, eftersom det inte tar något komplement.

Sedan vet vi ju inte om han fortsätter, eller om han redan hade börjat *marchera* i takt innan trummandet satte igång, eller vice versa. Vi kunde också bytt ut presensparticipet mot *samtidigt som/medan han marcherade i takt trummade han med fingrarna*. Även här får vi imperfektiv aspekt genom att vi ser att en händelse pågår parallellt med en annan händelse.

I stället för att använda perifraser för att visa att *marchera* uttrycker imperfektiv aspekt, eller att använda adverbialen för att visa samtidighet med en annan process, räcker det med ett topikaliserat presensparticip.

4.2 Presensparticip som avgränsad aktionsart och...

4.2.1 *det finita verbet som oavgränsad aktionsart*

I förra kapitlet uttryckte presensparticipet oavgränsad aktionsart, men i här kapitlet följer några exempel med presensparticipet som avgränsad aktionsart.

56. Drickande en kopp kaffe promenerade han runt på landsbygden. (eget exempel)

I (56) uttrycker *dricka* en oavgränsad aktionsart, men tillsammans med objektet *en kopp kaffe* blir aktionen avgränsad. Det finita verbet *promenera* uttrycker också oavgränsad aktionsart, även med prepositionsadverbialen *runt på landsbygden*, eftersom vi inte vet när promenaden avslutas. Vi kan se att *Kaffedrickandet*, så länge det pågår, sker samtidigt med den oavgränsade aktionsarten *promenerade*, vilket tyder på att vi har med imperfektiv aspekt att göra.

För att se om både participfrasen och hela händelseförloppet, dvs. samtidigheten mellan två processer, uttrycker imperfektiv aspekt kan vi testa verbet *dricka en kopp kaffe* med perifraser *höll på att/och*, t.ex. *Han höll på att dricka en kopp kaffe när han promenerade runt på landsbygden*. Eller tillsammans med ett adverbial *samtidigt som/medan/när*, t.ex. *Samtidigt som/medan han drack en kopp kaffe promenerade han runt på landsbygden*.

För att visa imperfektiv aspekt, behöver vi varken perifraser eller adverbialen, utan bara ett topikaliserat presensparticip.

4.2.2 *det finita verbet som avgränsad aktionsart*

I nästa exempel har vi två verb, *dricka* och *läsa*, som markerar oavgränsad aktionsart, men båda blir avgränsade tillsammans med komplementen, som här är objekten *en kopp kaffe* och *boken*. Avgränsningen är dessutom förstärkt med adverbet *klart*.

57. Drickande en kopp kaffe läste han klart boken. (eget exempel)

Tack vare presensparticipet får vi imperfektiv aspekt, eftersom det pågår samtidigt som en annan process eller aktion pågår eller inträffar.

När det gäller samtidighet kan vi byta ut participfrasen mot *samtidigt som/medan*, t.ex. *Samtidigt som han drack en kopp kaffe läste han klart boken*. Använder vi däremot adverbialet *när*, måste vi vända på satsen och skriva *När han läste klart boken drack han en kopp kaffe*, efter som verbet *läste* inte är dynamiskt. För att undersöka om participfrasen uttrycker samtidighet skulle vi kunna byta ut det mot perifraser *höll på att/och* eller pseudosamordningen t.ex. *Han satt och drack en kopp kaffe när han läste klart boken*. Vi vet inte hur länge samtidigheten pågår, men den pågår tills det att någon av aktionerna avslutas.

Här ser vi att participfrasen ensamt markerar det som både perifraser och samtidigheten markerar tillsammans.

4.2.3 *det med finit verbet som punkthändelse*

En oavgränsad aktion kan bli avgränsad med hjälp av ett objekt, som vi såg ovan, men även med en partikel.

58. Springande ut ur rummet välte han vasen. (eget exempel)

Springa markerar oavgränsad aktionsart men tillsammans med partikeln *ut* blir aktionen avgränsad, eftersom en gång *ute ur rummet*, är handlingen avslutad. Det finita verbet *välte*, uttrycker en punkthändelse. Participet tar här ett adverbial och det finita verbet ett objekt som komplement.

Participfrasen markerar att både participfrasens process och verbfrasens aktion sker samtidigt, eftersom *han välte vasen samtidigt som han sprang ut*. De parallella aktionerna sker enbart under den korta stund när *vasen välter*, alltså vid punkthändelsen.

Tack vare presensparticipet får vi imperfektiv aspekt och för att undersöka det kan vi som i tidigare exempel byta ut participfrasen mot *höll på att/och* för att visa progressiviteten men vi kan också byta ut participfrasen mot *samtidigt som/medan/när* för att visa samtidighet, t.ex. *Samtidigt som/medan/när han sprang*

ut ur rummet välte han ner vasen. Däremot fungerar inte pseudosamordningen (*sprang och välte vasen*).

I exempel 53, i kapitel 4.1.3 fungerade det bättre med adverbialiet *när*, när vi har en avgränsad aktionsart tillsammans med en oavgränsad aktionsart.

Här ser vi alltså att presensparticipet också uttrycker imperfektiv aspekt, vi kan dessutom undersöka med följande exempel där vi inte har presensparticipet. *Han sprang ut ur rummet och välte vasen.* Här ser vi att vi får en annan betydelse.

4.2.4 *det finita verbet som tillstånd*

I tidigare kapitel kunde vi läsa att oavgränsade processer kan bli avgränsade med hjälp av ett adverbial eller en partikel. Vi kunde också läsa att tillstånd kan uttrycka imperfektivitet. Låt oss se hur det ser ut i nästa exempel.

59. Smygande ner i sängen kände han huvudvärkens molande. (eget exempel)

Smyga uttrycker oavgränsad aktionsart, men tillsammans med prepositionsadverbialiet *ner i sängen* blir processen avgränsad. Ett tillstånd som *kände* är statiskt och pågår, även tillsammans med objektet *den molande huvudvärken*. Även här ser vi att participformen *smygandet ner i sängen* markerar imperfektiv aspekt, eftersom den pågår under tiden *han kände den molande huvudvärken*, men samtidigt pågår bara från det att han började smyga ner i sängen, tills det att han ligger i sängen. Däremot hade han säkert huvudvärk både före och efter det att han *smög ner i sängen*.

Skulle vi ersätta presensparticipet med enbart ett finit verb *t.ex.* *Han smög ner i sängen och kände huvudvärken*, får vi två succesiva aktioner och inte imperfektiv aspekt, vilket participfrasen gör. I stället får vi två successiva aktioner.

I tidigare kapitel kunde vi också läsa att det låter underligt att lägga till ett verb som markerar tillstånd till *höll på att/och* eftersom verbet är statiskt. Det fungerar också mindre bra att använda perifraser *höll på att/och... när*, tillsammans med den avgränsade aktionsarten, eftersom vi får tendentiell aspekt. Däremot fungerar

adverbialen *samtidigt som* och *medan* för att markera samtidighet som i *Samtidigt som/medan han smög ner i sängen kände han huvudvärken*. Vi ser att det också fungerar med adverbialet *när*, eftersom vi har ett tillstånd som pågår och en avgränsad aktionsart (som vi kunde se i exempel (52) ovan). T.ex. *När han smög ner i sängen kände han huvudvärken*.

Presensparticipet kan ersätta både perifraser och adverbialen för att visa att en pågående process pågår samtidigt som en annan process eller aktion inträffar, även om vi har perfektiv aktionsart.

4.2.5 *det finita verbet med iterativ aktionsart*

Vi kunde tidigare se att punkthändelser också kan uttrycka en upprepad handling, och blir då iterativ.

60. Bugande knäpper han knapp efter knapp. (eget exempel)

I ovanstående exempel uttrycker verbet *buga* en avgränsad aktion och det finita verbet *knäppa* en avgränsad aktion, men processen i den senare är upprepad, dvs. iterativ tills det att alla knappar är knäppta och iterativ aktion kan också uttrycka en oavgränsad process.

På grund av att vi använder oss av presensparticipet får vi imperfektiv aspekt, eftersom participfrasen visar att processen pågår samtidigt som en annan händelse sker. Samtidigheten pågår tills det att han *bugat sig*, eftersom vi antar att den iterativa aktionen pågår längre än den avgränsade.

Skulle vi inte använda participfrasen utan bara ett finit verb får vi: *Han bugade sig och knäppte knapp efter knapp*. Här får vi två succesiva processer eller aktioner, därför ser vi att participfrasen markerar imperfekt aspekt genom att vi dels kan byta ut den mot *samtidigt som*, *medan*, *när*, för att markera samtidighet, dels kan vi använda oss av pseudosamordningen *stod och ...* tillsammans med verbet i participfrasen för att visa progressivitet. Däremot kan vi inte använda perifraser *höll på att... när*, eftersom vi får tendentiell aspekt, men *höll på och* fungerar bättre, *Han*

höll på och buga sig när... Det här kan vara ett argument för att den iterativa aktionsarten pågår längre än den avgränsade.

Participet *bugande* tar inget komplement, men verbet är reflexivt, däremot tar det finita verbet *knäpper* ett objekt, *knapp efter knapp*. Vi kan lägga märket till att participfraser fungerar mindre bra med reflexiva verb, t.ex. **bugande sig...*

4.3 Presensparticip som punkthändelse och...

4.3.1 *det finit verbet som oavgränsad aktionsart*

En punkthändelse markerar en enstaka handling, vilket göra att kombinationen, presensparticipet i form av en punkthändelse, inte alltid går att kombinera. Följande kapitel behandlar just presensparticipet som punkthändelse.

61. Exploderande av ilska sprang hon vidare. (eget exempel)

62. ?Tappande nyckeln sprang hon vidare. (eget exempel)

Explodera och *tappa* markerar punkthändelser. *Exploderande av ilska* (61) uttrycker perfektiv aspekt. Däremot uttrycker verbet *sprang* tillsammans med adverbialen *vidare* imperfektiv aspekt, vi kan t.ex. skriva *höll på att springa vidare...*, skriver vi däremot, *höll på att explodera*, blir betydelsen tendentiell. Varför punkthändelsen fungerar med presensparticip i (61) kan bero på att *exploderande* har ett efterföljande prepositionsobjekt *av ilska* som komplement. (se 4.3.5.a) Genom att presensparticipet består av en punkthändelse tillsammans med ett prepositionsobjekt kan det ändå uttryck imperfektiv aspekt eftersom det visar att aktionen och processen i det finita verbet i (61) inträffar samtidigt, men bara då *exploderandet* sker. Däremot ser vi att presensparticipet som punkthändelse *tappande* inte fungerar i (62).

För att visa att vi har med imperfektiv aspekt att göra kan vi jämföra med, *Hon exploderade av ilska och sprang vidare*. Här får vi två succesiva aktioner. Vi kan också skriva *samtidigt som/medan* för att markera samtidighet, t.ex. *Samtidigt som hon exploderade av ilska sprang hon vidare*. Eftersom *exploderande* följs av ett

prepositionsobjekt *av ilska*, skulle man kunna se det som att *ilskan* har en mer bärande betydelse, vilket göra att *höll på att explodera av ilska*, både kan ses som tendentiellt och som imperfektivt, eftersom vi inte vet hur länge ilskan pågår.

Även tillsammans med punkthändelse följt av ett prepositionsobjekt och oavgränsad aktionsart kan vi uttrycka imperfektiv aspekt med hjälp av ett topikaliserat presensparticip.

4.3.2 *det finita verbet som avgränsad aktionsart*

Här har vi dels presensparticipet *snubbla* som markerar en punkthändelse, även tillsammans med prepositionsobjektet *intill honom*. Dels det finita verbet *kom ut*, som markerar avgränsad aktionsart. Det finita verbets komplement är adverbialiet *i köket*.

63. Snubblande intill honom kom Loulou ut i köket. (R)

Tidigare såg vi att presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt, men då aktionsarten är en punkthändelse kan det vara svårt att uttrycka imperfektiviteten. För att göra samma test som gjorts ovan, undersöker vi om vi kan byta ut verbet i presensparticipet mot perfrasen som markerar progressivitet. Vi ser att det inte fungerar med *...höll på att snubbla när Loulou kom ut i köket*, eftersom vi får tendentiell aspekt, dvs. hon var nära att snubbla. (Jfr. Blensenius, *Språktidningen*, 2013:28–31) Däremot kan vi bara använda *höll på att/och* tillsammans med det finita verbet *kom ut*, t.ex. *Loulou höll på att komma ut i köket när ... snubblade*, (ev. snarare *var på väg ut...*) I ovanstående exempel räcker det med presensparticipet för att markera att en händelse pågår samtidigt som en annan händelse inträffar, dvs. imperfektiv aspekt. För att testa samtidigheten skulle vi kunna byta ut presensparticipet mot *samtidigt som/medan ... snubblade intill honom... kom Loulou ut i köket...* Använder vi *när* så får vi snarare ett kausalt uttryck som innebär att *Loulou kom ut p.g.a. att ...snubblade*. Samtidigheten inträffar enbart under den korta tid då *snubblandet* och *Loulou kom ut i köket* sammanfaller (Jfr. 4.2.3 ovan). Men

aktionerna kan också ses som succesiva. *Snubbla* uttrycker avgränsad aktionsart och *kom ut* är som vi såg i (4.1.1) ett verb som är riktningsbetecknande.

4.3.3 *det finita verbet som punkthändelse*

I följande exempel har vi två punkthändelser.

64. Exploderande av ilska slog hon till vasen som stod på bordet. (eget exempel)

Explodera och *slog till* uttrycker punkthändelser. De två aktionerna i presensparticipet och i det finita verbet, kan antingen ses som samtidiga, eller som succesiva, eftersom *exploderandet* kan ha skett innan hon *slagit till* objektet *vasen*. I stället för participfrasen, för samtidigheten skulle vi kunna använda *samtidigt som*, t.ex. *Samtidigt som/medan hon exploderade av ilska...* Använder vi *när*, får vi samma fenomen som i ovanstående exempel (3.3.2 och 4.2.3), alltså kausal betydelse. Vi kan också lägga märket till prepositionsobjektet *av ilska* som gör att vi kan använda presensparticipet. Här ser vi att presensparticipet räcker för att uttrycka imperfektiv aspekt när det gäller samtidighet. När det gäller imprefektiv aspekt, i participfrasen, skulle vi kunna undersöka om *exploderade av ilska* fungerar med pseudosamordningen *stod/satt/låg* eller perifraser *höll på att/och*, *Hon höll på att explodera av ilska när hon slog till vasen* eller *Hon stod och exploderade av ilska när hon slog till vasen*. Den förra kan också uttrycka tendentiell aspekt, dvs. vara nära att inträffa. Vi ser att även här räcker det med presensparticipet för enkelhetens skull, och för att uttrycka imperfektiv aspekt. Jämför engelskans *-ing* form eller gerundium i franskan.

4.3.4 *det finita verbet som tillstånd*

Till skillnad från ovanstående exempel (4.3.1, 4.3.2, 4.3.3) så ser vi att det inte finns något prepositionsobjekt, eller komplement till presensparticipet, däremot har det finita verbet ett adverbial som komplement.

65. ?*Exploderande* låg bomben på marken. (eget exempel)

Vi ser också att punkthändelsen inte fungerar som presensparticip. Det finita verbet *låg* uttrycker ett tillstånd. Här kan vi inte heller tala om någon samtidighet. Vi kan inte heller tala om aspekt.

4.3.5 *det finita verbet som iterativ aktionsart*

Punkthändelsen *spricka* uttrycker en punkthändelse och *dribbla* en iterativ aktionsart. *Sprickande* med prepositionsadverbial *av lycka*, uttrycker imperfektiv aspekt dels som fras, dels när participfrasen markerar samtidighet med den finita verbfrasen *dribblade* och det efterställda objektet *bollen*.

66. *Sprickande av lycka dribblade hon bollen.* (eget exempel)

Här kan participfrasen *sprickande av lycka* och det finita verbet *dribblade hon bollen* dels ses som samtidiga aktioner, dels kan de vara succesiva. Vi kan undersöka samtidigheten genom att använda *samtidigt som/medan*, t.ex. *Samtidigt som hon sprack av lycka dribblade hon bollen*. Använder vi *när*, får vi kausalitet, t.ex. *När hon sprack av lycka dribblade hon bollen*. Vi kan också undersöka progressivitet, eller imperfektiv aspekt genom perifraser *höll på att/och*, men den visar att vi får tendentiell aspekt, *Hon höll på att spricka av lycka*, men det fungerar bättre med *höll på och...*

I stället för att använda oss av perifraser för progressivitet eller adverbialer för att visa samtidighet, kan vi för enkelhetens skull använda presensparticipet som markerar imperfektiv aspekt.

4.4 Presensparticip som tillstånd och...

4.4.1 *det finita verbet som oavgränsad aktionsart*

Tillstånd är dynamiska och pågår en lägre tid, d.v.s. de kan ses som oavgränsade.

67. Sittande i reaktorn tänkte jag: Inget mänskligt skall vara mig främmande.
(Tw)

Sittande uttrycker ett tillstånd. I ovanstående kapitel (4.3) följs presensparticipen i de flesta fall av ett prepositionsobjekt, men i ovanstående exempel har vi ungefär samma fenomen, där participet i stället för ett prepositionsobjekt tar ett adverbial *i reaktorn*. *Sittande* sammanfaller och ger samtidighet med det finita verbet *tänkte*, som har en huvudsats som objekt. (Jfr. Larsson & Lyngfelt, 2011:83 om direkt och indirekt anföring och bisats och aspekt). Verbet *tänkte*, kan ses som en enskild tanke, lika väl som en tanke kan pågå, man kan ju fortsätta att utveckla tanken inom området, därför är exemplet lite vagt.

Imperfektiv aspekt har vi i både participfrasen och hela satsen, (men den senare kan också uttrycka perfektiv aspekt om det är en enskild tanke som gäller.) Det ser vi genom att vi skulle kunna byta ut presensparticipet en progressiv pseudosamordning *Han satt och tänkte i reaktorn...*, men däremot kan vi inte använda perifraser *höll på att/och* tillsammans med ett tillståndsverb. För att testa samtidigheten kan vi säga: *Samtidigt som han satt i reaktorn tänkte han...* Samtidigheten pågår så länge som han *tänker*. Som i tidigare exempel ser vi att presensparticipet räcker för att markera samtidighet och för att markera att en process pågår under tiden som en annan händelse sker.

4.4.2 *det finita verbet som avgränsad aktionsart*

Presensparticipen markerar tillstånd och de finita verben avgränsade aktioner (69–71). *Inbillade sig* (68) uttrycker däremot oavgränsad aktionsart, men *säga* i bisatsen uttrycker avgränsad aktionsart, så han *inbillade sig* under tiden *hon sa att...*, här avgränsas alltså aktionen. Däremot uttrycker *tala*, oavgränsad aktionsart, om inte ett tidsadverbial markerar ett slut. (Se vidare kap. 3)

68. Rodnande inbillade han sig att hon sa, så att alla hörde det:... (R)
69. Tigande hade de gått ifrån honom; han hade sett så ynkligt övergiven ut. (R)
70. Skrattande vänder jag om och åker upp med hissen till min egen lägenhet...
(B)
71. Leende av stolthet lade han tillbaka instrumenten i byxfickan. (R)

Presensparticipen som tillstånd pågår samtidigt som aktionerna i de finita verbfraserna. Vi skulle kunna byta ut participfraserna mot *samtidigt som*, t.ex. *Samtidigt som de teg hade de gått ifrån honom...* Skulle vi använda *när* initialt, *När han inbillade sig rodnade han....* får vi kausal betydelse.

För att visa progressiviteten i verbet kan vi undersöka det med pseudosamordningen *sitta/stå/ligga.*, t.ex. *Han satt och log av stolthet när han la tillbaka instrumenten i byxfickan.* Däremot fungerar det mindre bra med *höll på att*, eftersom de också kan uttrycka tendentiell aspekt, t.ex. *Han höll på att inbilla sig att hon sa när han rodnade.*

Vi ser att presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt. Jämför också med *Jag krattade och vände jag om...*, utan presensparticipet får vi två successiva aktioner.

Det finita verbet *inbillade sig* (68) följs av ett komplement i form av en bisats, de finita verben i (69, 70, 71) har prepositionsobjekt som komplement. Participen tar däremot tar inga komplement.

4.4.3 *det finita verbet som punkthändelse*

I nedanstående exempel (72 och 73) har vi presensparticipet som placerats framför ett positionsverb, dvs. ett tillstånd, där komplementet är ett adverbial, *i stolen* (72) och *på marken* (73). Tillstånden i presensparticipen sammanfaller med de finita verben som markerar punkthändelser, *slog igen* (72) och *exploderade* (73) som tar objekten *tidningen* och *bomben*. Vi får samtidighet och den sammanfaller enbart under tiden för punkthändelsen.

72. Sittande i stolen slog han igen tidningen.(eget exempel)
73. Liggande på marken exploderade bomben (eget exempel)

För att visa samtidighet kan vi använda oss av *samtidigt som/när* i (72) och i (73). *Medan* fungerar mindre bra, eftersom vi har en punkthändelse. *Samtidigt som han låg på marken exploderade bomben. Höll på att/och* tillsammans med tillståndsverb fungerar inte så bra heller, t.ex. *Han höll på att sitta i stolen när han slog igen tidningen*. Ändå har vi imperfektiv aspekt i både (72) och (73), genom att vi kan använda presensparticipet i stället för adverbialen som markerar samtidighet. Dessutom fungerar inte perfrasen tillsammans med tillståndsverb, men ändå visar presensparticipet i initial ställning att händelserna pågår under tiden en annan händelse inträffar.

4.4.4 *det finita verbet som tillstånd*

Presensparticipet *döende* och det finita verbet *låg* som uttrycker ett tillstånd, pågår samtidigt tills det att han dör. Participet använder sig inte av något komplement, däremot tar det finita verbet ett komplement i form av adverbial *i sängen*.

74. *Döende låg han i sängen.* (eget exempel)

Vi kan använda *samtidigt som/medan/när* i stället för participfrasen för att markera samtidighet mellan de båda tillstånden. Här är det verbet i participfrasen och inte det finita verbet som avbryter samtidigheten. Vi kan inte använda *höll på att/och* med tillstånd *höll på att dö*, vilket markerar tendentiell aspekt. Däremot kan vi använda pseudosamordningen t.ex. *Han låg och var döende sängen*.

Även här har vi imperfektiv aspekt eftersom vi kan byta ut presensparticipet mot ett adverbial eller en pseudosamordning.

4.4.5 *det finita verbet som iterativ aktionsart*

I nedanstående exempel är presensparticipet ett adverbial. *Tvekande* sker samtidigt med *knäppte upp*. Participfrasen tar inget komplement, däremot tar det finita verbet ett objekt.

75. Tvekande knäppte jag upp hans rock. (R)

Det finita verbet kan ses som punkthändelser men upprepas, vilket gör att vi får iterativ aktionsart. Däremot vet vi inte om rocken var knäppt med *en* knapp (punkthändelse), men vi förmodar att det var ett antal knappar. I kapitlet *Bakgrund* står det just att en partikel, som t.ex. *upp*, *ut*, etc. förvandlar en oavgränsad aktionsart till en punkthändelse. Tack vare presensparticipet i initial ställning har vi imperfektiv aspekt. *Samtidigt som/medan* skulle vi kunna använda, t.ex. *Samtidigt som han tvekade knäppte jag upp hans rock*. Använder vi däremot *när* initialt blir betydelsen kausal, framför allt om vi använder tillstånd, t.ex. *När han tvekade knäppte han rocken*. Samtidigheten pågår tills det att *rocken är uppknäppt*.

Höll på att/och fungerar inte med tillståndsverbet, *tveka*, men till hjälp kan vi använda presensparticipet för att visa att *tvekandet* pågår under tiden en annan process eller aktion pågår.

4.5 Presensparticip som iterativ aktionsart och...

4.5.1 *det finita verbet som oavgränsad aktionsart*

En punkthändelse kan också bli iterativ och pågår under en viss tid och markeras då som oavgränsad. Gränsen mellan de båda kan ibland vara lite vag.

76. Muttrandes letade jag lite mer och till slut hittade jag dem... (B)

Muttrandet markeras iterativ, men i det här fallet är gränsen mellan iterativ- och oavgränsade aktionsart lite vag. De pågår i och för sig samtidigt, både *muttrandet* och *letandet*, men någon av aktionerna kan lika gärna ha börjat innan den andra startade. Vi ser dels att presensparticipet är adverbialt, dels att vi inte har något efterföljande objekt, eller komplement, däremot tar det finita verbet ett adverbial *lite mer* som komplement. Presensparticipet markerar imperfektiv aspekt och för att se om det stämmer kan vi testa med *höll på att/och*, t.ex. *Jag höll på att muttra när jag letade lite mer...* och vi kan även försöka med *samtidigt som/medan*, t.ex. *Medan*

jag muttrade letade jag lite mer... Däremot använder vi *när* och efterföljande iterativa aktion, kan vi även få betydelsen *När jag muttrade letade jag lite mer...*, dvs. kausal.

Vi ser att vi har med imperfektiv aspekt att göra och att för enkelhetens skull behöver vi bara använda presensparticipet initialt i satsen. Vi kan också lägga märket till *s*-tillägget i verbet muttrandes.

4.5.2 *det finita verbet som avgränsad aktionsart*

Blensenius påpekar att participet är självständigt i förhållande till verbet, och han ger följande exempel: ”*Skutta svansviftande (P)*”. Han beskriver också att verbet är punktuellt men ”tolkas iterativt när konstruktionen tilldelar lexemen sitt progressiva drag” (2007:26).

Att participet är självständigt i förhållande till det finita verbet gäller för samtliga av våra exempel.

77. Suckande reste han sig för att gå efter reservglasögonen inne i skrivbordslådan. (R)

78. Suckande plockade jag fram ingredienserna till min smala lunch. (R)

79. Rysande sprang han runt huset och upp i trappan. (R)

Vi ser ungefär samma fenomen i ovanstående exempel där *suckande* i (77 och 78) är iterativt, men kan också ses om oavgränsade. De finita verben *reste sig* (77) och *plockade fram* (78) markerar en avgränsad aktionsart. I (79) kan adverbet *rysa* också ses som iterativt, men också som oavgränsad aktionsart, och huvud verbet *sprang* som oavgränsad aktionsart, men genom att lägga till adverbialen *runt huset*, förblir verbet fortfarande oavgränsat. Om vi däremot, som i det här fallet, lägger till ett adverbial, *upp för trappan*, (eller *på tio minuter*, *en gång*, osv.) blir processen avgränsad, eftersom målet är nått och händelsen är avslutad en gång *uppe i trappan*.

Processerna sker samtidigt tills det att *han står upp* (77) och tills det att *jag plockat fram* (78) men *suckandet* kan lika gärna ske innan han *plockade fram*.

Rysande i (79) kan ses som parallellt med springandet, men springandet kan också ha fortsatt långt efter det att han rös.

Participen är adverbiala och står utan komplement, däremot tar de finita verben komplement, som det reflexiva verbet *reste sig* i (77) objektet *ingredienserna* i (78) och adverbiala *runt huset* i (79).

Liksom i tidigare kapitel, ser vi att participfraserna uttrycker imperfektiv aspekt, eftersom de uttrycker en process som pågår samtidigt som aktionerna i de finita verben. Vi kan kombinera verben i participfraserna med både *höll på att/och* och *samtidigt som* för att visa detta. Däremot fungerar *medan* och *när* mindre bra.

4.5.3 *det finita verbet som punkthändelse aktionsart*

I förra kapitlet kunde vi läsa att gränsen mellan oavgränsad aktionsart och iterativ aktionsart är vag, vilket vi också kan se i nästa exempel, men presensparticipet *snyftande* kan lika gärna vara en punkthändelse, som en iterativ aktionsart.

80. Snyftande föll hon omkull på marken men männen rörde henne inte. (R)

Presensparticipet har inget efterföljande komplement, men det har en adverbial funktion. Punkthändelsen *föll*, har ett adverbialt komplement *omkull*. *Snyftandet* sker också samtidigt som hon *föll omkull*, men *snyftandet* kan lika gärna ha skett strax innan hon föll och fortsatt efter det att hon föll, vilket tyder på att vi har med imperfektiv aspekt att göra.

Om vi jämför med: *Hon snyftade och föll omkull på marken...*, dvs. utan presensparticipet får vi successiva händelser. Vi ser att verbet *snyfta* fungerar tillsammans med perifraser *höll på att/och*, t.ex. *Hon höll på att snyfta när hon föll...* Vi kan också använda oss av *samtidigt som/medan*. Däremot uttrycker *när* tillsammans med *snyftade* kausalitet. Även här ser vi att presensparticipet kan användas för imperfektiv aspekt, när det gäller att uttrycka progressivitet, alltså att något pågår samtidigt som en annan aktion inträffar.

4.5.4 *det finita verbet som tillstånd aktionsart*

I nedanstående exempel är participet adverbialt och tar inget komplement, däremot tar det finita verbet ett adverbialt komplement.

Aktionen i exemplet nedan kan ses både som en punkthändelse och som en iterativ process, men vi antar att *hickandet* pågår några gånger och *Hickandet* pågår då samtidigt som han *satt kvar*. Genom att vi använder presensparticipet initialt får vi imperfektiv aspekt, eftersom det visar att verbfrasen blir progressiv i förhållande till det finita verbet och att den progressiva verbfrasen pågår samtidigt som tillståndet.

81. Hickande satt han kvar i stolen. (eget exempel)

Vi skulle kunna byta ut participet mot *höll på att/och* t.ex. *Han höll på att hicka när han satt i stolen*. Eftersom vi också kan se hicka som en punkthändelse kan vi också tolka *höll på att hicka* som tendentiellt. För att visa samtidigheten på annat sätt än med presensparticipet kan vi använda *samtidigt som, medan*, men tillsammans med *när*, uttrycker satsen kausalitet, dvs. *När han hickade satt han i stolen*. Ett annat alternativ för att visa imperfektiv aspekt eller samtidighet är pseudosamordningen *satt och hickade*. Vi vet ju inte heller om han satt kvar i stolen innan eller efter det att han börjat hicka.

4.5.5 *det finita verbet som iterativ aktionsart*

I nästa exempel har vi *knacka*, utan komplement, som uttrycker iterativ aktionsart och där det finita verbet *slog* uttrycker en punkthändelse, men tillsammans med komplementet *takten* får vi iterativ aktionsart.

82. Knackande slog han takten i en jämn ström. (eget exempel)

Genom att använda presensparticipet initialt markerar vi en pågående process, som pågår samtidigt som processen i det finita verbet. Presensparticipet uttrycker alltså imperfektiv aspekt. Genom att undersöka om participfrasen kan ersättas med perifraser *höll på att* eller pseudosamordningen, *stå/sitta/ligga* så ser vi också om

det uttrycker imperfektivitet. *Han höll på att knacka när han slog takten i jämn ström, Han satt och knackade när han slog takten i jämn ström.* Det låter inte helt korrekt, men vi kan uttrycka det med, *Han satt och knackade takten i jämn ström.*

För att undersöka samtidigheten på annat sätt än med presensparticipet kan vi försöka med *samtidigt som/medan/när, Medan han knackade slog han takten i jämn ström.* För enkelhetens skull, och i stället för att använda en perifras eller en pseudosamordning för att uttrycka imperfektiv aspekt, eller ett adverbial för att uttrycka samtidighet mellan två händelser, så räcker det med presensparticipet.

5. Sammanfattning med avslutande diskussion

Syftet med den här uppsatsen var dels att undersöka om presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt, och i så fall hur, dels om presensparticipet kan uttrycka samtidighet med huvudverbets aktion, och i så fall hur. Verbets inre tidsstruktur har också undersökts, för att se om den spelar någon roll för aspekten.

I analysen kom vi fram till att presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt när det står som oavgränsad, aktionsart. Som oavgränsad aktionsart tar participfrasen, antingen ett adverbial eller så står det utan komplement. Alla presensparticip uttrycker inte progressivitet, vi har t.ex. *skrikande*, *badande*, som är imperfektiva men inte progressiva.

I de avgränsade aktionsarterna tar verben objekt eller adverbial som komplement, i ett exempel har vi reflexivt verb. Fraserna är progressiva, förutom *bugande*. Placerar vi verbet efter perifraser *höll på att*, blir betydelsen tendentiell, däremot går det bättre tillsammans med *höll på och*, men betydelsen blir ändå vag.

När det gäller participfraserna som punkthändelse, ser vi att samtliga exempel fungerar som participraser. Ett argument kan vara att verbraserna tar ett prepositionsobjekt som komplement, vilket gör att komplementet blir mer betydande för uttrycket, t.ex. *sprickande av lycka*, här är det alltså *lyckan* som styr, därför kan aspekten ses som imperfektiv. Däremot såg vi att en punkthändelse utan komplement inte fungerar som participfras. Participfraserna är inte heller i de här exemplen progressiva, men kan ändå ses som imperfektiva.

Tillstånden är vanligtvis inte progressiva, eftersom de inte alltid går att kombinera tillsammans med perifraser *höll på att*, däremot uttrycker exemplen i vår analys imperfektiv aspekt. Tillstånden står antingen utan komplement, eller med ett adverbial som komplement.

Iterativa processer är lite luriga, de kan ses som punkthändelser, men upprepas och blir då iterativa, och då oavgränsade, vilket resulterar i att de kan markera imperfektiv aspekt, liksom participfraserna som uttryckte oavgränsad aktionsart. Samtliga iterativa participfraser är adverbiella och tar inga komplement, liksom de oavgränsade aktionsarterna inte heller gjorde.

När det gäller samtidigheten mellan presensparticipet och det finita verbet förekommer samtidighet mellan presensparticipet och det finita verbet, men i några fall kan de tolkas som succesiva när båda aktionsarterna uttrycker punkthändelse, eller en aktion uttrycker punkthändelse tillsammans med antingen en avgränsad- eller iterativ aktionsart. Samtidigheten kan pågå en längre eller kortare tid. I flertalet fall styr aktionsarten i det finita verbet samtidigheten, genom att aktionen i verbet avslutas med hjälp av ett komplement, eller att det ensamt uttrycker en punkthändelse. Däremot ser vi i 4.2.4. att participfrasen som avgränsad aktionsart verkar avbryta den pågående processen i det finita verbet. Samma fenomen ser vi i 4.3.1, där det finita verbet vara längre, om vi nu tolkar *exploderande* som en punkthändelse. Komplementen i de finita verben verkar inte heller styra de pågående processerna.

För samtidighet kan vi, i stället för en participfras, använda oss av *samtidigt som*, *medan* och *när*. I analysen såg vi att *medan* fungerar bättre, när två pågående processer pågår. *När* kan i några fall ge kausal betydelse, framför allt tillsammans med punkthändelser eller iterativa aktioner.

Vi ser också att de händelser som varar längst i tid, om inget objekt eller adverbial begränsar tiden eller händelsen, är tillstånd, därefter oavgränsad aktionsart tillsammans med iterativ aktionsart, slutligen avgränsad aktionsart, följt av punkthändelse.

När det gäller verbet *komma* som hjälpverb i 4.4.1 och 4.3.2 markerar de riktning, och används ofta tillsammans med participfraser. I *komma springande*, däremot ser vi att *komma* inte går att kombinera med *höll på att*, eftersom vi får tendentiell aspekt.

Blensenius undersöker progressivitet och hur det kan utökas med fler verbtyper, men här ser vi att det räcker med ett verb som används i form av ett presensparticip och då topikaliserat.

Enligt Ruin är presensparticipet begränsat i användningen och ålderdomligt. Men vi ser att presensparticipet uttrycker imperfektiv aspekt, gentemot den finita verbfrasen, i de flesta fall, även när verbet är avgränsat med ett komplement, förutom i några exempel, där det finita verbet pågår längre. Presensparticipet kan uttrycka imperfektiv aspekt utan att processen behöver vara progressiv, t.ex.

sittandes. I stället för att använda oss av ytterligare adverbial för att uttrycka samtidighet, en perifras eller en pseudosamordning för att uttrycka progressivitet, kan vi helt enkelt använda oss av ett finit verb tillsammans med ett presensparticip som placeras initialt i satsen.

Litteraturlista

Blensenius, Kristian 2007. *En ny aspekt på svenska, Om progressiva participkonstruktioner*. (Magisteruppsats). Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Blensenius, Kristian 2009. *Blir nog att jag tar och går och tar en tupplur nu, Om pseudosamordningar och gå och ta som förstaled*. (Masteruppsats). Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Blensenius, Kristian 2011. Tid och tidsbegrepp i den svenska grammatiktraditionen. *Uttryck för imperfektivitet i svenskan*. I: Andersen, Christiane, Antoaneta Granberg & Ingmar Söhrman (red.) *Tid och tidsförhållanden i olika språk*. (Studia interdisciplinaria linguistica et litteraria 2.) Göteborgs universitet: Institutionen för språk och litteratur. s. 56-65.

<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/28057/1/gupea_2077_28057_1.pdf> <2014-11-06>

Blensenius, Kristian 2013. En pluraktionell progressivmarkör? Hålla på att jämförd med hålla på och. *Språk och stil* NF 23, 175-204.

<<http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:747825/FULLTEXT01.pdf>> <2014-10-08>

Blensenius, Kristian 2013. Lurigt, höll jag på att säga... *Språktidningen* 2013/8, s. 29-31.

Korp. Språkbanken, Göteborgs universitet. [http: Sprakbanken.gu.se/korp/](http://Sprakbanken.gu.se/korp/)

Malmgren, Sven-Göran 1994. *Svensk lexikologi: ord ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Ida & Benjamin Lyngfelt 2011. Tempus i svenskan. I: Andersen, Christiane, Antoaneta Granberg & Ingmar Söhrman (red.) *Tid och tidsförhållanden i olika språk*. (Studia interdisciplinaria linguistica et litteraria 2.) Göteborgs universitet: Institutionen för språk och litteratur. s. 66-88.

<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/28058/1/gupea_2077_28058_1.pdf> <2014-11-06>

Ruin, Inger (2000). En marginell konstruktion. Om SAG:s behandling av presensparticipfrasen. *Språk och stil*. 2000 (10), s. 237–242.

SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.

Thurén Camilla 2005. Presensparticipens O-form och s-form står i privativ opposition, En studie av presensparticipens syntaktiska funktioner i 1500- och 1600-talets svenska. I: Falk, Cecilia & Lars-Olof Delsing (red.), *Studier i svensk språkhistoria 8*. Lundastudier i nordisk språkvetenskap, Lunds universitet.

<<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=536955&fileOId=625656>> <2014-10-08>

Thurén, Camilla 2008. *The syntax of the Swedish present participle*. Diss. Lund: Lunds universitet, Lund: Institutionen för Nordiska språk, Lunds universitet.